

MINISTERUL JUSTIȚIEI
Departamentul Instituțiilor Penitenciare

МИНИСТЕРСТВО ЮСТИЦИИ
Департамент Пенитенциарных Учреждений

MD-2032, or. Chișinău, str. Titulescu,
Tel: 409717, Tel-fax: 409788
e-mail: dip@penitenciar.gov.md

35 MD-2032, г. Кишинев, ул. Титулеску, 35
Тел: 409717; Тел-факс: 409788
эл. адрес: dip@penitenciar.gov.md

14.08.17 nr. 5/3375

**Domnului Mihail Cotorobai,
Avocat al Poporului (Ombudsman)**

Stimate domnule Cotorobai,

Departamentul Instituțiilor Penitenciare a examinat **Avizul Dumneavoastră** cu privire la rezultatele vizitei preventive efectuate la data de **20.05.2017**, în Penitenciarul nr. 13 – Chișinău, de către membrii **Consiliului pentru prevenirea torturii și referitor la recomandările înaintate**. Vă comunicăm următoarele.

Constatările, observațiile și recomandările incluse în Raportul privind vizita nominalizată, au fost examinate atât de către direcțiile de specialitate din cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare, cât și de către serviciile responsabile din Penitenciarul nr. 13 – Chișinău.

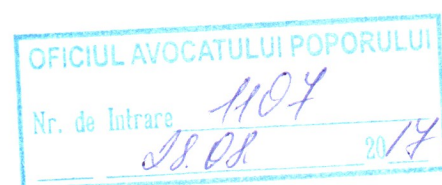
Cu referire la instruirea conducerii penitenciarelor privitor la competențele Consiliul pentru prevenirea torturii și inclusiv cu prevederile Legii cu privire la Avocatul Poporului nr. 52 din 03.04.2014, menționăm faptul că anterior au fost expediate în toate instituțiile penitenciare două circulare (*se anexează*) privind familiarizarea efectivului din penitenciare, inclusiv a conducerii instituțiilor cu prevederile Legii nominalizate. De asemenea, această tematică este inclusă în programul de pregătire profesională a personalului din cadrul sistemului penitenciar.

Totodată, menționăm că în perioada 23-24 martie 2017, reprezentanții subdiviziunilor subordonate Departamentului Instituțiilor Penitenciare, au participat la un curs de instruire cu tematica „Managementul conflictelor în cadrul sistemului penitenciar”.

Întrunirea a avut drept scop instruirea angajaților în domeniul comunicării manageriale, integrității instituționale, prevenirea rețelilor tratamente, și organele competente de prevenirea și combatere a pretinselor acte de tortură, precum și competențele Consiliului pentru Prevenirea Torturii, întru garantarea și respectarea drepturilor tuturor angajaților, dar și a deținuților aflați în custodia penitenciarelor.

La atelierul de lucru au fost invitați reprezentanți din cadrul DIP, Procuraturii Generale, ai Centrului Național Anticorupție, precum și ai RCTV „Memoria”.

De asemenea, în perioada 20-21.02.2017, DIP în parteneriat cu Centrul Național Anticorupție și RCTV „Memoria”, în incinta Institutului Muncii, pentru 25 de angajați, responsabili de asigurarea securității interne în subdiviziunile

subordonate/structurale DIP, au organizat cursul de instruire cu tematica „Etica organizațională în cadrul sistemului penitenciar”.

Cu referire la colectarea deciziilor morfopatologice, menționăm că în cazul decesului condamnatului aflat în executarea pedepsei închisorii, medicul penitenciarului întocmește certificatul de deces, care are și caracter de act constatator. Actul de deces al condamnatului este însoțit de certificatul medical, care ulterior sunt expediate la oficiul stării civile în a cărui rază teritorială s-a produs decesul, pentru înregistrarea decesului, iar o copie de pe certificatul de deces se anexează la dosarul personal al condamnatului decedat. În caz de moarte violentă sau dacă nu se cunoaște cauza ei, sau în caz de moarte în urma unui accident de muncă, constatarea se face de către medicul legist, cu întocmirea raportului medico-legal pe baza căruia se pot face constatări suplimentare

Referitor la majorarea statelor de personal, în special, cel medical, comunică că Departamentul Instituțiilor Penitenciare, în vederea soluționării acestei probleme, a elaborat și înaintat un proiect de Hotărâre de Guvern cu privire la crearea Direcției de asistență medicală penitenciară, care prevede și majorarea funcțiilor pentru lucrătorii medicali. Proiectul respectiv a fost transmis autorităților publice spre avizare.

Cu referire la recomandarea privind petrecerea reparațiilor în serviciul medical cu amenajarea sectorului de carantină medicală, menționăm că a fost elaborat un Plan de acțiuni (se anexează) în vederea aducerii la îndeplinire a recomandărilor propuse. Conform planului respectiv Penitenciarul nr. 13 – Chișinău urmează să identifice spațiul privind amenajarea izolatorului de carantină, evaluarea surselor necesare și prezentarea devizului de cheltuieli. Termenul limită, stabilit pentru definitivarea lucrărilor a fost stabilit pentru luna noiembrie curent.

Acordarea serviciilor medicale și asigurarea cu medicamentele necesare a deținuților din cadrul Penitenciarului nr.13 – Chișinău se asigură în baza Programul unic al asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Calitatea serviciilor medicale acordate deținuților este satisfăcătoare. Ajutorul medical calificat se acordă la timp, la fiecare adresare, fie primară sau repetată, cu prescrierea tratamentului corespunzător, iar în cazul necesității acordării ajutorului medical specializat ori în situații de urgență, deținuții, inclusiv minorii și deținutele sunt escortați în Penitenciarului nr.16 – Pruncul, penitenciar de tip spital și la necesitate în instituțiile medicale din rețeaua Ministerului Sănătății din raza de circumscripție a penitenciarului. Fiiolele și alte preparate medicamentoase se deschid în prezența pacientului, astfel deținutul cunoaște ce medicamente i-au fost administrate.

Managementul medicamentelor în Penitenciarul nr. 13 – Chișinău este realizat prin distribuirea centralizată a medicamentelor și produselor parafarmaceutice din farmacia DIP și prin achiziții locale în cazul necesităților speciale. Asortimentul și volumul medicamentelor achiziționate depinde de prezența lor pe piața farmaceutică în perioada respectivă și de suma alocată din bugetul de stat pentru anul în gestiune. Din farmacia penitenciarului preparatele medicamentoase și parafarmaceutice se distribuie în unitatea medicală, conform bonului de comandă întocmit în prealabil de către medicul penitenciarului, în dependență de necesitățile la zi. Farmacia Penitenciarul nr. 13 – Chișinău este asigurată cu medicamentele necesare și în

cantitate suficientă pentru acordarea ajutorului medical urgent și medicamente pentru tratarea deținuților cu diverse maladii acute și cronice. În rezultatul verificărilor periodice a farmaciei penitenciarului, efectuate de către direcția de specialitate din cadrul DIP, nu au fost înregistrate preparate medicamentoase cu termen de valabilitate expirat.

Cu referire la instruirea personalului medical comunicăm că anual, între Departamentul instituțiilor penitenciare și Centrul de Educație, Medicină Continuă a Personalului Medical și Farmaceutic cu studii medii și Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu”, sunt încheiate contracte de achiziționare a serviciilor de educație medicală continuă, prevăzute în Programul Formării Profesionale Continue a Medicilor și Farmaciștilor.

În baza acestor contracte personalul medical din sistemul penitenciar beneficiază de instruire în vederea îmbunătățirii cunoștințelor și experienței în domeniile de specialitate.

Astfel, în lunile aprilie și mai ale anului 2017, de către DIP în parteneriat cu Centrul pentru reabilitarea victimelor torturii „Memoria” cu sprijinul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Olandei, în cadrul Proiectului „*Eforturi comune pentru acces mai bun la servicii psiho-sociale și medicale în penitenciarele din Republica Moldova*”, au fost organizate cursuri de instruire pentru personalul medical din sistemul penitenciar cu tematica: „Tortura. Rolul serviciilor medicale din sistemul penitenciar în identificarea și documentarea medicală a torturii”.

Participanții au abordat subiecte precum: consecințele fizice și psihologice ale torturii, victimele torturii și ale altor forme de violență – un nou grup de pacienți și prevederile Protocolului de la Istanbul în suportul asistenței victimelor, a documentării și prevenirii torturii. Pe tot parcursul orelor de instruire, angajații au fost implicați în diverse studii de caz și dezbateri, astfel, fiind instruiți 30 medici, felceri și psihologi.

Totodată, la intrarea în serviciu se petrece instruirea personalului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului, ocazie cu care sunt efectuate mențiuni cu referire la acțiunile ce urmează a fi întreprinse în cazul traumatismelor sau automutilărilor constatate la deținuți, inclusiv ce țin de întocmirea documentației, înregistrarea în registrele de evidență corespunzătoare și informarea organelor competente. De asemenea, în cadrul instruirii profesionale generale, dar mai cu seamă în cadrul instruirii de specialitate, cu personalul din serviciul regim și supraveghere și serviciul medical sunt petrecute lecții pe această tematică, inclusiv cu improvizarea unor situații de caz pentru a testa abilitățile de reacție și pentru însușirea unor deprinderi corecte de acționare în eventualitatea actelor de provocare a leziunilor corporale de către deținuți. În cadrul penitenciarului este instituit Registrul de evidență a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, în conformitate cu prevederile pct. 14, 15 din Regulamentul privind procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratamente inumane sau degradante, aprobat prin ordinul interdepartamental nr. 77 din 31.12.2013.

În ce privește asigurarea cu hrană și modul de preparare, menționăm că, administrația penitenciarului, în conformitate cu art. 228 din Codul de executare,

asigură condiții adecvate pentru prepararea, distribuirea și servirea hranei potrivit normelor de igienă a alimentației, în funcție de vârstă, starea de sănătate, natura muncii prestate, cu respectarea convingerilor religioase asumate de către deținut.

Deținuții sunt asigurați cu hrană caldă de 3 ori pe zi, în orele stabilite de programul zilei, în încăperi speciale sau în celule, cu respectarea normelor minime stabilite de Hotărârea Guvernului nr. 609 din 29.05.2006 „Cu privire la normele minime de alimentare zilnică a deținuților și obiecte de toaletă și menaj”. Deținuților gravide li se asigură alimentarea conform anexei nr. 2 (norma minimă de alimentare zilnică pentru deținutele gravide și mame care alăptează) și cel puțin o dată în 7 zile pentru deținute se organizează baia, cu schimbarea obligatorie a lenjeriei de corp și de pat. Locul alimentării deținuților este stabilit în conformitate cu tipul penitenciarului și regimul de deținere. De asemenea, deținuților li se asigură accesul permanent la apă potabilă.

Cu referire la deținuții predispuși spre acțiuni de suicid, menționăm că la identificarea unor astfel de persoane, această categorie de deținuți este luată la evidența specialistului psiholog și ei sunt incluși în activități psiho - corecționale, consilieri psihologice/convorbiri individuale în vederea creșterii aderenței la tratament, în conformitate cu Instrucțiunea privind organizarea și desfășurarea activității psihologice cu deținuții ce fac parte din grupul de risc, aprobată prin ordinul DIP nr. 466 din 29.12.2015, deținuții predispuși spre suicid.

În ce privește Programul de prevenire a suicidului pentru deținuții din izolatoare, vă comunicăm că prin suportul echipei Eutap4, urmează să fie elaborat un astfel de program, disponibil tuturor categoriilor de deținuți care prezintă anumite riscuri.

Referitor la necesitatea deținerii separate a minorilor aflați în detenție, conștientizăm faptul că toți minorii împotriva cărora a fost aplicată măsura preventivă-arestul, trebuie să fie ținuti în centre de detenție concepute special pentru persoane de vârsta lor, care să ofere un mediu diferit de cel din închisoare și regimuri potrivite nevoilor lor, centre dotate cu personal instruit în relația cu tinerii. Din păcate, la etapa actuală, nu poate fi asigurată o astfel de abordare a problemei deținuților minori, reieșind din imposibilitatea fizică de amenajare a unor astfel de instituții, cât și din condițiile tehnice de construcție ale penitenciarului și problema stringentă a instituției – supraaglomerarea. Totuși, conștientizând importanța soluționării acestei chestiuni, Grupul de lucru, instituit prin ordinul DIP nr. 420 din 06 septembrie 2016, pentru modificarea Codului de executare, a propus în proiectul de lege instituirea Centrelor de reeducare, iar deținerea minorilor condamnați se va efectua în penitenciar pentru minori și tineri.

Implementarea modificărilor propuse, inclusiv pentru îmbunătățirea modului de deținere a minorilor, necesită o perioadă de durată, iar până la materializarea acestora în fapt, urmând recomandările propuse precum și cele stipulate în actele naționale și internaționale, vom întreprinde măsurile de rigoare pentru remedierea situației deținuților minori, atât în Penitenciarul 13 – Chișinău, cât și în celelalte izolatoare de urmărire penală, inclusiv și în Penitenciarul nr. 10 – Goian, unde se dețin minorii pentru care a fost deja pronunțată o sentință de condamnare.

În rezultatul cercetării aspectelor expuse în Raportul Consiliului pentru prevenirea torturii sub aspectul afirmațiilor deținuților minori privind supunerea la acțiuni de violență din partea angajaților instituției penitenciare prin aplicarea de lovituri cu buteliile din masă plastică umplute cu apă, din materialele acumulate și examinate nu au fost confirmate aspectele invocate, iar minorii audiați au negat faptul aplicării unor astfel de lovituri de către angajații penitenciarului. Astfel, putem concluziona că afirmațiile deținuților minori comportă un caracter declarativ, nefiind argumentate prin prezentarea de dovezi pertinente care ar confirma pretensele acțiuni ilegale de maltratare a deținuților minori de către angajații penitenciarului.

De asemenea, în cadrul cercetării a fost examinat Registrul de evidență a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, întocmit în conformitate cu prevederile pct. 14, 15 din Regulamentul privind procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratamente inumane sau degradante, aprobat prin ordinul interdepartamental nr. 77 din 31.12.2013. Astfel, conform Registrului menționat nu sunt înregistrate plângeri, petiții sau sesizări privind pretense acțiuni de violență aplicate de angajații penitenciarului față de deținuții minori.

Totodată, în scopul monitorizării și prevenirii violențelor dintre deținuții minori din Penitenciarul nr.13 – Chișinău, de către administrația penitenciarului sunt întreprinse următoarele măsuri:

- identificarea deținuților predispuși la acte de violență și includerea acestora în grupa de risc;
- desfășurarea ședințelor privind diminuarea fonului emoțional negativ;
- implicarea în activități psiho-corecționale în scopul reducerii nivelului de agresivitate;
- profilaxia situațiilor de conflict;
- asigurarea unei supravegheri sporite.

În vederea asigurării dreptului la corespondență și dreptului la petiționare în incinta penitenciarului sunt amplasate cutii poștale la care deținuții au acces liber.

Deținuții minori au în permanență posibilitatea de a expedia scrisori/petiții, fiindu-le puse la dispoziție de către specialistul pentru lucrul cu minorii plicuri, hârtie, timbre, adresele și lista instituțiilor responsabile de recepționarea cererilor și atribuțiile acestora. În conformitate cu prevederile pct. 398 al Secțiunii a 30-a din Statutul executării pedepsei de către condamnați, cheltuielile deținuților minori care nu dispun de mijloacele bănești necesare pentru exercitarea dreptului de petiționare în instituțiile menționate se suportă de către administrația penitenciarului, prin acordarea de plicuri, care ulterior se expediază destinatarului prin intermediul S.A. „Poșta Moldovei”.

Toate petițiile deținuților sunt examinate în termenii stabiliți de legislația în vigoare.

În cadrul penitenciarului sunt disponibile pachete comprehensive de servicii ce includ activități psiho-sociale pentru toate categoriile de deținuți. Activitățile planificate cu toate categoriile de deținuți, precum și recomandările metodice de intervenție a personalului și stabilirii intervențiilor specifice și elaborării unui plan

individualizat de acțiuni pe perioada deținerii, reies din nevoile și riscurile identificate în cadrul evaluării, conform prevederilor ordinului DIP nr.483 din 13 octombrie 2016, prin care a fost aprobată Metodologia privind managementului Planului individual de executare a pedepsei pentru deținuții adulți și Metodologiei privind managementului Planului individual de executare a pedepsei pentru deținuții minori.

Astfel, pe perioada semestrului I al anului 2017, au fost incluși în cadrul programelor psiho-sociale în număr total de 157 *minori* aflați în detenție, 47 *de femei* și 432 *de deținuți adulți*, după cum urmează:

1. **Programul de reabilitare psiho-socială a persoanelor consumatoare de droguri** – 14 minori; 13 femei și 50 condamnați adulți;
2. **Programul de educație pentru sănătate în mediul deținuților**, orientat spre formarea deprinderilor și abilităților utile ce pot condiționa schimbarea comportamentală și manifestarea unei conduite pro-sociale – 41 minori; 26 femei; 40 deținuți adulți cu statut de prevenit și 152 condamnați adulți;
3. **Programul de reducere a violenței în mediul deținuților**, orientat spre dezvoltarea unor tehnici pozitive de rezolvare a situațiilor conflictuale în vederea alcătuirii unui plan personal de prevenire a violenței – 43 minori; 8 femei; 19 deținuți adulți cu statut de prevenit; 125 condamnați adulți;
4. **Programul de resocializare pentru condamnații cu infracțiune furt sau jaf**, orientat spre stimularea învățării unor comportamente și abilități sociale specifice rezolvării de probleme, pe care deținuții să le folosească la eliberarea din penitenciare – 11 minori; 70 condamnați adulți;
5. **Programul de orientare vocațională**, urmărind drept scop acumularea de către persoanele aflate în detenție de cunoștințe și abilități necesare realizării unui management eficient în alegerea meseriei, căutarea și menținerea unui loc de muncă – 48 minori; 5 deținuți adulți cu statut de prevenit; 3 condamnați adulți;
6. **Programul „PROSOCIAL”**, orientat spre consolidarea legăturilor sociale în vederea adaptării și acomodării la viața socială din afară – 16 femei; 68 deținuți adulți cu statut de prevenit; 342 condamnați adulți;
7. **Programul „Cu privire la pregătirea deținuților pentru eliberarea condiționată” (LCÎT)**, fiind orientat spre soluționarea problemelor de perfectare a actelor, dezvoltarea deprinderilor practice de căutare a unui loc de muncă, comportamentul în timpul unui interviu de angajare, competența ATOFM, evitarea comportamentului criminogen și stabilirea unor norme de conviețuire socială – 9 minori; 30 femei; 62 deținuți adulți cu statut de prevenit; 398 condamnați adulți.

Escortarea deținuților la sediul instanțelor de judecată, alte instituții penitenciare sau alte locații aprobate, se efectuează cu mijloace de transport specializate, utilizate corespunzător, astfel încât să permită separarea categoriilor de deținuți.

Referitor la starea sanitaro-igienică, remarcăm faptul că în vederea menținerii igienei colective pe teritoriul penitenciarului, administrația instituției contractează anual servicii de deratizare și dezinsecție de la prestatorii specializați. Astfel, pentru anul curent, a fost încheiat contractul pentru prestarea acestor servicii cu SRL

„Quaker”. Ținem să menționăm faptul că deratizarea și dezinsecție celulelor Penitenciarului nr. 13 – Chișinău se efectuează lunar.

De asemenea, la acest capitol menționăm și prevederile art. 242¹ pct. 5) și 12) din Codul de executare unde sunt indicate expres obligațiunile deținuților ce constau în: respectarea regulilor sanitaro-igienice, regulilor de igienă individuală și colectivă în camera de deținere, respectarea indicațiilor medicului, precum, menținerea curățeniei în încăperile de detenție și de serviciu, la locul de muncă, aranjarea patului conform modelului stabilit după deșteptare și efectuarea curățeniei în camera de detenție. Prim urmare, efectuarea, menținerea și respectarea curățeniei în încăperile de detenție este o obligație imperativă a deținutului care se deține în această încăpere.

Totodată, penitenciarului întreprinde măsuri privind îmbunătățirea condițiilor de deținere pentru toate categoriile de deținuți, conform necesităților ce rezultă din criteriile de separare, vârstă, starea de sănătate, statutul juridic. Prioritar au fost planificate lucrări de reparație în celulele unde sunt cazați minorii, astfel, în perioada mai-iunie curent, au fost petrecut reparații cosmetice și a fost reînnoit sistemul de alimentare cu energie electrică, iar pentru luna septembrie sunt preconizate reparații capitale în celulele nr. 158, 159, 160.

Apreciem aportul Oficiului Avocatului poporului în procesul de respectare a drepturilor persoanelor aflate în detenție, iar recomandările expuse de Consiliul pentru prevenirea torturii sunt binevenite și vom ține cont de ele în procesul derulării activităților instituționale.

Anexă: 6 file

Cu respect,

**Director interimar,
locotenent-colonel de justiție**

Aureliu Suhan